

تاثیر مولفه های مدیریت شهری بر محیط زیست

منیژه اسکندرزاده دمیرچی^{۱*}، سعیده اشرفی^۲، وحید رحمانیان سروسنانی^۳

* دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر، تهران، ایران

^۲ کارشناسی ارشد مدیریت دولتی، گرایش طراحی سازمانهای دولتی، دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکز، تهران، ایران

^۳ کارشناسی ارشد حقوق، گرایش بین الملل، دانشگاه پیام نور واحد شهر جدید پردیس، تهران، ایران

چکیده

ضرورت و اهمیت پرداختن به زیست پذیری شهری در ارتباط با وظایف جدید برنامه ریزی و مدیریت در پاسخدهی به نیازهای جامعه پس از صنعتی شدن که شدیداً در جست و جوی امکانات و تسهیلات و کیفیت زندگی است، به شدت افزایش یافته است؛ بنابراین هدف اصلی این تحقیق بررسی تاثیر مولفه های مدیریت شهری بر محیط زیست شهری می باشد. روش تحقیق توصیفی- همبستگی و جامعه آماری پژوهش شهروندان شهرستان رشت بودند که برای تعیین حجم نمونه از جدول مورگان برای جامعه محدود استفاده شد، که در نتیجه تعداد حداقل نمونه معادل ۳۸۴ شهروندان بود. روش نمونه گیری به صورت تصادفی ساده و گردآوری اطلاعات از پرسشنامه استفاده گردید و جهت تجزیه و تحلیل از روش معادلات ساختاری در نرم افزار SMART PLS 3.3 استفاده گردید. یافته ها نشان داد مولفه های مدیریت شهری از جمله: آلودگی خاک، آلودگی آب، آلودگی صوتی، حمل و نقل و مشاغل آینده، اگر به درستی مدیریت نشود، به محیط زیست شهری آسیب جدی وارد خواهد نمود، تنها افزایش فضای سبز می تواند در راستای رشد محیط زیست شهری کمک شایانی نماید.

واژه های کلیدی: مدیریت شهری، محیط زیست شهری، محیط زیست، توسعه پایدار، شهرداری ها

مقدمه

گسترش شهرنشینی و مسائل و مشکلات خاص زندگی شهری، بیش از پیش ضرورت توجه همه جانبه به راهبردها و چاره های سودمند برای بهینه سازی زندگی ساکنان شهرها را روشن ساخته است. بسیاری از شهرهای دنیا از مشکلات آلودگی زیست محیطی رنج می برند یکی از عوامل بروز این مشکلات رشد روزافزون جمعیت در شهرهاست. شهرها در آغاز قرن ۲۱ تقریباً ۲٪ از مساحت کره زمین را اشغال کرده و حدود نیمی از جمعیت بیش از ۶ میلیارد نفری جهان را در اختیار دارند (محمدی و همکاران، ۱۳۹۹). ارتباط انسان با محیط زیست ارتباطی دوسویه است و متاثر از یکدیگرند؛ بدین معنی که سلامتی محیط زیست موثر بر سلامت شهروندان است و بالعکس، بنابراین می توان گفت که حق بر محیط زیست سالم یکی از حقوق بنیادین افراد است از این رو این ارتباط باید به گونه ای باشد که زندگی انسان شهرنشین کمتر تحت الشعاع اثرات نامطلوب محیط زیستی قرار گیرد. اصل ۵۰ قانون اساسی به حفاظت از محیط زیست برای نسل آینده اشاره دارد که این امر را وظیفه عمومی تلقی می کند و از این رو فعالیت های اقتصادی و غیر آن را که با آلودگی محیط زیست یا تخریب غیر قابل جبران آن ملازمه پیدا کند ممنوع اعلام کرده است. محیط زیست نیاز مشترک بشریت و حقوق نسل امروز و نسل آینده است و همه مسئول حفاظت و حراست از آن هستند و شهرداری ها نیز در این راستا دارای وظایف و خدمات متنوعی هستند که می توانند در حفظ محیط زیست شهر نقش بسیار مهم و سازنده ای داشته باشند (امین زاده و همکاران، ۱۳۹۲).

یکی از مهمترین اهداف و سیاست های شهرداری ها توجه به موضوع محیط زیست شهر است و در این راستا دارای فعالیت های گوناگونی همچون: مدیریت پسماند افزایش سرانه فضای سبز، ساماندهی صنایع و مشاغل آلاینده، جمع آوری حیوانات موذی توسعه سیستم های حمل و نقل عمومی، فراهم نمودن زمینه همکاری و مشارک شهروندان در حفظ محیط زیست ترمیم و بهسازی انهار و... است تا شهر به سوی توسعه پایدار گام بردارد چه اینکه هدف مدیریت شهری پدید آوردن شهری سالم است شهرداری ها به عنوان مهم ترین نهاد مدیریت شهری واجد کلیه صلاحیتهای لازم برای مدیریت محیط زیست شهر می باشند (بدلند^۱، ۲۰۱۹).

برای اداره موفق شهر نمی توان از مدیریت های جداگانه و هدایتگرهای بخشی بهره گرفت اگر هر یک از عناصر مجموعه مدیریت شهر با توجه به حوزه اختیارات خود برای شهر تصمیم بگیرند و از منظر خرد و بخشی نگری به شهر بنگرند، ناهماهنگی تصمیمات در بعد کلان مشکلات عدیده ای را پیش خواهد آورد که می توان بخشی از مسائل کنونی را حاصل این تفرق و عدم فقدان مدیریت شهری دانست. اصولاً مدیریت واحد شهری پیش نیاز اداره شهر و عنصر کارآمد توسعه یافتگی آن تلقی می شود (بونوان^۲، ۲۰۱۵).

شهرداری به تبع وظایف و مسئولیت های ذاتی و ارگانیک خود طبق ماده ۵۵ قانون شهرداری ها در حوزه های مختلف خدمات رسانی و عمرانی نقش و ارتباط مستقیمی نیز با موضوع و صیانت از بهداشت و محیط زیست دارد. با جدی تر شدن مسئله حفظ محیط زیست در جهان امروز و لزوم توجه بیشتر به ابعاد این مسئله از دیدگاه مدیریت شهری به نظر می رسد که شهرداری ها به عنوان نهادهای اساسی تأثیر گذار در محقق ساختن اهداف حفاظت از محیط زیست شهری، نقش عمده ای را عهده دار خواهند بود. بنابراین شناخت وظایف قانونی شهرداری ها در این زمینه کمک شایانی به بهبود برنامه ریزی و ارتقای کیفیت خدمات رسانی در بخش محیط زیست شهری خواهد کرد بر این اساس لازم است هرگونه موازی کاری در صلاحیت های زیست محیطی شهرداری ها تبیین شده و نسبت به رفع آن اهتمام ویژه ای صورت گیرد (بندرآباد، ۱۳۹۰).

¹ Badland² Bonvan

محیط زیست به عنوان ارزشی بنیادین و اولیه که سایر حقوق در بستر آن مجال تولد، رشد، توسعه، ارتقاء و تضمین را می یابند، رفته رفته می رود تا جایگاه خود را در سلسله مراتب هنجارهای حقوقی باز یابد. حق بر محیط زیست به عنوان یکی از مهم ترین حقوق نسل سوم بشر ارتباط تنگاتنگی با سایر حقوق آدمی در نسل های اول و دوم حقوق بشر دارد. چه اینکه حق حیات به عنوان بنیادی ترین حق بشر ارتباطی ناگسستنی با محیط زیست سالم دارد و هر قدر سلامت محیط زیست به خطر بیفتد، حیات آدمی بیشتر در معرض آسیب قرار می گیرد. در همین راستا کشورها و سازمانهای بین المللی در دهه ای اخیر با تصویب قوانین متعدد زیست محیطی تلاشهای مضاعفی را در حفاظت از این حق بشری به کار گرفته اند و با ترویج آموزش ها و دغدغه های زیست محیطی سعی در جلب مشارکت شهروندان و بهره گیری از ظرفیت های سازمانهای مردم نهاد فعال در این حوزه نموده اند.

علی رغم تمام تلاش های صورت گرفته در حفظ و بهبود سلامت محیط زیست، در سالیان اخیر تخریب های گسترده ای در آن روی داده و سلامت طبیعت و انسان ها را به مخاطره انداخته است. به خصوص صنعتی شدن و نیز مهاجرت روستاییان به شهرها، باعث تخریب بیش از پیش محیط زیست گردیده است. بسیاری از کلان شهرها به شدت از آلودگی هوا، آب و خاک رنج می برند، که این امر نه تنها سلامتی شهروندان را تهدید می کند، بلکه بر توسعه ی اقتصادی و اجتماعی نیز لطمه های جبران ناپذیری وارد می نماید. محیط زیست شهری، اکوسیستم یا محیطی است که دارای سه بعد «طبیعی» از جمله: جوامع گیاهی و حیوانی، آب و هوا، خاک؛ «انسان ساخت» از جمله: ساختمان ها، جاده ها، تاسیسات و فضاهای سبز شهری و «اجتماعی-اقتصادی» از جمله: آموزش و بهداشت می باشد که ارتباط تنگاتنگی با هم دارند و تاثیر بسیاری از یکدیگر می پذیرند. عملکرد انسان ها و تبدیل مواد اولیه به کالا و خدمات، محیط زیست شهری را تحت تاثیر خود قرار می دهد؛ که از آن جمله: آلودگی (آب، هوا، صوتی، خاک)، پسماند، فاضلاب و... می باشد. با ورود مواد اولیه به چرخه مصرف، مواد تولید شده در انتهای چرخه، به صورت مواد آلاینده ی زیست محیطی، به سیستم شهری برمی گردد، که در این حالت اگر محیط زیست نتواند فشارهای وارده بر خود را تحمل کند، آنها را کاهش دهد و یا در خود جذب و تجزیه نماید، در این صورت، تعادل زیست محیطی شهر بر هم خورده و در نهایت منجر به انواع آلودگی های زیست محیطی می گردد.

قانون اساسی مطلوب مبین اصول و اهداف بنیادین نظام سیاسی و در بردارنده موضوعاتی است که تضمین کننده حقوق شهروندان است. امروزه موضوع «محیط زیست» و حمایت از آن تبدیل به یکی از دل مشغولی های اصلی شهروندان و دولت ها در سراسر دنیا گشته است. اهمیت این عنصر بگونه ای است که اکثر قوانین اساسی دنیا از جمله ایران، یک یا چند ماده را به این مسئله اختصاص داده اند و آنرا در عالی ترین سطح و سلسله مراتب قواعد حقوقی خود یعنی قانون اساسی گنجانیده اند.

هر انسانی حق دارد از محیط زیست سالم و متعادل و مساعد برای توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی برخوردار باشد. به بیان دیگر برخورداری از محیط زیست سالم یک حق بشری بوده است و بایستی با حفاظت از آن مانع از بروز تغییرات مضر به سلامتی انسان گردید. فعالان حقوق بشری، حق بر محیط زیست را یک حق مستقل حقوق بشری دانسته و برای آن کیفیت خاصی قائلند که معمولاً به عنوان "حق داشتن محیط زیست مناسب" شناخته می شود. محیط زیست سالم جزء حقوق اساسی شهروندان است، آلودگی آن سلامتی شهروندان را به خطر می اندازد و حق حیات را که اساسی ترین حق بشری می باشد از بین می برد. اصل پنجاهم قانون اساسی با تاکید بر این حق اعلام می دارد: «در جمهوری اسلامی، حفاظت محیط زیست که نسل امروز و نسل های بعد باید در آن حیات اجتماعی رو به رشدی داشته باشند، وظیفه عمومی تلقی می گردد. از این رو فعالیت های اقتصادی و غیر آن که با آلودگی محیط زیست یا تخریب غیر قابل جبران آن ملازمه پیدا کند، ممنوع است». با تدقیق در این اصل اساسی این نتیجه مهم حاصل می گردد که بهره مندی از محیط زیست سالم از مهم ترین حقوق آدمی

است و بسیاری از حقوق دیگر انسان از جمله: حقوق اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و حتی حقوق بنیادینی همچون حق حیات را تحت تاثیر قرار می دهد، چه اینکه بسیاری از بیماری های جسمی و روحی امروز بشر ریشه در آلودگی های مختلف زیست محیطی دارد و درمان آنها نیز ممکن نیست مگر با داشتن محیط زیستی سالم و پاکیزه. همچنین بخش دوم اصل فوق هرگونه فعالیتی که منجر به تخریب غیر قابل جبران محیط زیست باشد را ممنوع اعلام می دارد که این امر را می توان این گونه تفسیر کرد که بهره مندی از بسیاری از حقوق بشری تا جایی مجاز است که با سلامت محیط زیست در تعارض نباشد. با تسری این حق اساسی به حوزه حقوق شهری، می توان گفت: مهم ترین مولفه های حقوق زیست محیطی شهروندان در گستره شهر عبارتند از:

در رابطه با محیط زندگی انسان، بهرمندی از اطلاعات، از حقوق اصلی و مهم برای ادامه زندگی سالم می باشد. به عبارت دیگر، انسان با در اختیار داشتن اطلاعات زیست محیطی، می تواند برنامه ریزی های لازم را برای حفظ سلامتی خود انجام دهد. حق انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات از خصوصیات بارز جوامع مردم سالار است، و یکی از مصادق آن، دسترسی به اطلاعات زیست محیطی می باشد و عبارت است از: آگاهی درباره هرآنچه که پیامدهای عملی و نظری عمومی برای جامعه در پی داشته باشد. به موجب ماده ۵ قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات مصوب ۱۳۸۷، موسسات عمومی که شهرداری نیز جزء آنها می باشند، مکلفند اطلاعات موضوع آن قانون را در حداقل زمان ممکن و بدون تبعیض در دسترس مردم قرار دهند و به موجب تبصره همان ماده، اطلاعاتی که متضمن حق و تکلیف برای مردم است، باید علاوه بر موارد قانونی موجود، از طریق انتشار و اعلان عمومی و رسانه های همگانی به آگاهی مردم برسند. در این خصوص «برنامه پنج ساله سوم توسعه شهر تهران» در مواد ۲، ۱۳ و ۴۲، بر شفافیت و دسترسی عمومی شهروندان به اطلاعات مدیریت شهری، اطلاعات زیست محیطی و قوانین و مصوبات مرتبط با فرآیندهای حوزه شهرسازی و معماری تاکید نموده است و طبق ماده ۸۱، شهرداری را موظف کرده است «سند جامع اطلاع رسانی» را با هدف توسعه ارتباط با شهروندان و دسترسی آزاد به اطلاعات، آگاهی بخشی و ارتقاء سطح مشارکت شهروندان در اداره امور شهر، تدوین و به شورای شهر ارایه نماید.

امروزه مدیریت شهری در کنار مشارکت شهروندان، معنای پیدا می کند و بدون حضور مردم اساسا امکان موفقیت برای آن وجود ندارد؛ چه اینکه شوراهای شهر نیز با هدف ایجاد بستر مشارکت مردم در اداره امور شهرها ایجاد گردیده اند. به عبارت دیگر، اداره مفید و موثر شهرها در گروی مشارکت اجتماعی شهروندان قرار دارد.

امروزه سازمان های مردم نهاد به عنوان راهکاری نوین در تعیین سرنوشت شهروندان و با مشارکت خودشان، اهمیت یافته اند، به گونه ای که می توانند در راستای اهداف متعالی جامعه، خواسته های شهروندان را در چهارچوب قوانین موضوعه ی کشوری، به گوش حاکمان و مدیران شهری برسانند. سازمان های مردم نهاد زیست محیطی می توانند با ترویج آموزش همگانی و اخلاق زیست محیطی، در جهت حفظ محیط زیست گام بردارند. طبق تبصره ماده ۱ مصوبه «تشکیل ستاد توان افزایی و حمایت از فعالیت سازمان های مردم نهاد شهر تهران» شورای شهر تهران: «منظور از سازمان مردم نهاد عبارت از تشکیلات مردمی است که برابر قوانین و مقررات موضوعه تشکیل می شوند و شاخصه های آن ها غیردولتی، غیرسیاسی، غیرانتفاعی و مستقل بودن است که با اهداف و وظایف و سازمان دهی مشخص که در اساس نامه آن ها تعریف شده است در مراجع ذیربط به ثبت رسیده اند». حفاظت از محیط زیست به موجب اصل ۵۰ قانون اساسی یک وظیفه عمومی می باشد. بنابراین شهروندان و سازمانهای مردم نهاد می توانند مطابق اصل مذکور نسبت به تصمیم ها و پروژهای مرتبط با محیط زیست، که ضوابط زیست محیطی در آنها رعایت نمی شود حساسیت نشان داده و ابراز نگرانی کنند. در این خصوص مطابق ماده ۶۶ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲، سازمان های مردم نهادی که اساسنامه آنها در زمینه حمایت از محیط زیست، منابع طبیعی، میراث

فرهنگی، بهداشت عمومی و حمایت از حقوق شهروندی است، می توانند نسبت به جرائم ارتكابی در زمینه های فوق اعلام جرم کنند و در تمام مراحل دادرسی شرکت نمایند.

حق بر آموزش به عنوان یک حق ذاتی در جهت دانستن بیشتر بوده و از مهم ترین حقوق بشری محسوب می گردد که نقش قابل توجهی در تحقق و پیشرفت سایر حقوق انسان از جمله: حقوق زیست محیطی، دارد. امروزه مسائل زیست محیطی و حفظ و نگهداری از آن صرفاً محدود به مسائل فنی و تخصصی نمی باشند و ارتباط تنگاتنگی با مسائل اجتماعی و فرهنگی دارند. فقدان آموزش و عدم آگاهی و درک زیست محیطی شهروندان از اصلی ترین علل آلودگی محیط زیست می باشد. آموزش محیط زیست با افزایش باورهای مثبت در شهروندان، منجر به ایجاد فرهنگ «محیط زیست دوستی» و بهبود رابطه عموم مردم با آن می گردد و با ترویج شیوه های حفاظت از آن موجب افزایش تمایل و انگیزه های داوطلبانه در افراد شده و با ایجاد حس مسئولیت پذیری در آنها، زمینه های تخریب و آلودگی محیط زیست را به حداقل ممکن کاهش می دهد. به موجب بند «د» ماده ۶ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست مصوب ۱۳۵۳؛ بند «الف» ماده ۶۴ قانون برنامه چهارم توسعه و بند «الف» ماده ۱۸۹ قانون برنامه پنجم توسعه، سازمان محیط زیست موظف است نسبت به تنظیم و اجرای برنامه های آموزشی به منظور تنویر و هدایت افکار عمومی در زمینه حفظ و بهسازی محیط زیست اقدام نماید.

هوای پاک از مهم ترین مولفه های محیط زیست سالم می باشد که شهروندان حق برخورداری از آن را دارند. چرا که هوای پاکیزه نقش بسیار موثری در سلامت شهروندان ایفاء می نماید. به طوری که به گفته کارشناسان، آلودگی هوا اثرات بلند مدت و مزمنی بر روی سلامت شهروندان می گذارد که از آن جمله: انواع بیماری ها نظیر آسم، بیماری های قلبی- عروقی و بیماری های ژنتیکی را می توان نام برد که علاوه بر تهدید حق حیات و سلامت شهروندان، هزینه های بسیار زیاد مادی و معنوی غیرقابل جبرانی را به آنها تحمیل می نماید.

در قوانین موضوعه تعریفی از هوای پاک ارایه نگردیده است. آنچه که می توان از آن به مفهوم هوای پاک دست یافت، مفهوم مخالف بند ۱ ماده ۱ از قانون هوای پاک مصوب ۱۳۹۶ می باشد که در تعریف آلودگی هوا آورده است: «آلودگی هوا عبارت است از انتشار یک یا چند آلاینده اعم از آلاینده های جامد، مایع، گاز، پرتوهای یون ساز و غیر یون ساز، بو و صدا در هوای آزاد، به صورت طبیعی یا انسان ساخت، به مقدار و مدتی که کیفیت هوا را به گونه ای تغییردهد که برای سلامت انسان و موجودات زنده، فرآیندهای بوم شناختی (اکولوژیکی) یا آثار و ابنیه زیان آور بوده و یا سبب از بین رفتن یا کاهش سطح رفاه عمومی گردد». بنابر تعریف فوق می توان گفت: هوای پاک هوایی است که مواد آلاینده مذکور در آن به مقداری باشند که برای سلامت انسان و موجودات زنده زیان آور نباشند. طبق بند ۲ ماده فوق منابع آلوده کننده انسانی هوا عبارتند از: «الف) منابع متحرک: هرگونه منبعی از قبیل وسایل نقلیه موتوری و غیرموتوری که در اثر حرکت ایجاد آلودگی می کند. ب) منابع ثابت: هرگونه منبعی از قبیل صنایع، عملیات معدنی، کشاورزی، بخش های خدماتی، تجاری، اداری و خانگی که در محلی ثابت سبب انتشار آلاینده ها می شود».

توسعه ی پایدار فرایندی است که طی آن مردم یک کشور نیازهای خود را بر می آورند و سطح زندگی خود را ارتقاء می بخشند بی آنکه از منابعی که به نسل های آینده تعلق دارد مصرف کنند و سرمایه های آتی را برای تامین خواسته های آتی به هدر دهند. شاید بهترین تعریفی که برای توسعه ی پایدار شده است تعریفی باشد که در گزارش برانتلند با عنوان «آینده» مشترک ما در سال ۱۹۸۷ مطرح شده است. این تعریف چنین است: توسعه ای که نیازهای زمان حال را برآورده می سازد بدون آن که از توانایی های نسل های آینده برای ارضای نیازهایشان مایه بگذارد به این ترتیب توسعه ی پایدار توسعه ای است که نه فقط بهبود زندگی نسل حاضر بلکه نسل های آینده را نیز در نظر داشته باشد.

توسعه‌ی پایدار شامل سه بعد اصلی می‌باشد که عبارتند از: بعد اقتصادی بعد اجتماعی و بعد طبیعی. اما ایجاد تعادل و تلفیق اهداف اقتصادی اجتماعی و زیست محیطی مستلزم داشتن چشم انداز بلندمدت تر و بررسی و تعیین تاثیرات تصمیم‌گیری و تصمیمات فعلی روی نسل‌های آینده وضع قوانین، مقررات و سیاست‌هاست؛ همچنین این سه بعد ارتباط مستقیم و تنگاتنگی با زیست شهری و تمامی مولفه‌های آن دارد؛ این ارتباط تنگاتنگ از آن روست که بردار اصلی توسعه در زندگی امروزی شهرها می‌باشند با در نظر گرفتن شهر در بستر شکل دهنده‌ی آن تعیین اجزای تشکیل دهنده‌ی یک شهر پایدار کارساده‌ای نیست در عمل شهری پایدار است که درصدد حرکت به سوی کارایی بیشتر در استفاده از منابع کیفیت زیست محیطی عدالت اجتماعی و سرزندگی بوده و در عین حال تلاش نماید تا از محیط زیست حمایت کند از طرف دیگر توسعه شهری پایدار را می‌توان به عنوان توسعه‌ای تعریف کرد که سلامت اجتماعی و اکولوژیکی بلند مدت شهرها را بهبود بخشد.

هدف از در پیش گرفتن سیاستهای مبتنی بر توسعه‌های شهری پایدار دستیابی به شهرهای پایدار است. هربرت ژیرارده در قالب یک تعریف مقدماتی که فقط جنبه‌های زیست محیطی را در بر گیرد، بیان می‌کند که یک شهر پایدار به طریقی سازماندهی شده که تمام شهروندان آن ضمن رفع احتیاجات خود و بهبود بخشیدن به شرایط زیست خویش، هیچ آسیبی به طبیعت وارد نکرده و شرایط زیستی سایر انسان‌ها را به خطر نیندازد. البته در این تعریف از دیدی خاص به موضوع پایداری شهری پرداخته شده است اما بنیاد اجتماعات پایدار ISC را چنین توصیف می‌کند. اجتماعات پایدار شهرهایی هستند که اقداماتی برای حفظ سلامتی در دراز مدت صورت داده‌اند. اجتماعات پایدار از یک حس مکان قوی برخوردارند. این شهرها چشم اندازی دارند که توسط تمام بخشهای جامعه شامل حرفه‌های مختلف گروههای آسیب پذیر طرفداران محیط زیست مجامع مدنی، نهادهای دولتی و تشکلهای مذهبی پذیرفته شده و فعالانه ارتقاء داده می‌شود (نوتون^۳، ۲۰۱۸).

امروزه دو عامل مهم برای رسیدن به توسعه‌ی شهری پایدار و نتیجه‌ی آن یعنی شهرهای پایدار مطرح شده که عبارتند از:

۱- توجه به نقش و اهمیت حکومت محلی

۲- مشارکت مردم در قالب گروه‌های شهروندی (صادق‌لو و همکاران، ۲۰۱۳).

مشارکت دهی مردم می‌تواند در قالب سازمان‌های مردم نهاد صورت گیرد؛ این سازمان‌ها به عنوان سازمان‌های غیردولتی به تشکل‌های خودجوش و مردمی اطلاق می‌شوند که تحت هدف، انگیزه یا کاربرد خاصی از سوی گروهی مستقل از دولت و اجزای آن به وجود آمده و برای توسعه پیشبرد و بهینه‌سازی علت وجودی خود در چارچوب قوانین موضوعه (کشورها) فعالیت می‌کنند. سازمان‌های مردم نهاد به طور عمده در راستای چندگروه موضوعی از قبیل علوم و تخصصهای فنی و حرفه‌ای اهداف خیرخواهانه و انسانی، مباحث و معضلات اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، زیست محیطی، خدمات و همکاری‌های جهانی و بین‌المللی علت وجودی می‌یابند، همچنین این سازمان‌ها با عرضه‌ی توانایی‌ها و دستاوردهای تحقیقاتی خود به بخش دولتی کشور متبوع‌شان و یا مشارکت‌های گروهی و دسته‌جمعی در اجرای طرح‌های دولتی در محدوده‌ی فعالیت خود کمک موثری به پیشرفت و ثمردهی این طرح‌ها می‌کنند (ساسان پور و همکاران، ۱۳۹۳).

تشکلهای مردم نهاد در زمینه‌ی زیست محیطی در ایران از فعال ترین تشکل‌های غیردولتی هستند که در زمینه‌ی جلوگیری از تخریب محیط زیست فعالیت می‌کنند عمده تلاش‌های این سازمانها در زمینه‌ی محیط زیست علاوه بر ترویج فرهنگ حفاظت از این نعمت خدادادی مقابله با پروژه‌هایی است که خواسته یا ناخواسته باعث از بین رفتن محیط طبیعی شهرها یا محدوده‌های آنها و در خارج از شهرها در مناطق طبیعی و روستاها می‌شوند قدمت نهاد حفظ محیط زیست در ایران به سال

³ Newton

۱۳۳۵ برمی گردد که در این سال به دلیل تخریب محیط زیست دستگاهی مستقل به نام "کانون" شکار ایران با هدف حفظ نسل شکار و نظارت بر اجرای مقررات مربوط به آن تشکیل شد به دنبال آن در سال ۱۳۴۶ در پی تصویب قانون شکار و صید، "سازمان شکاربانی و نظارت بر صید جایگزین" کانون فوق شد بر اساس قانون اخیر سازمان شکاربانی و نظارت بر صید، مرکب از وزیران کشاورزی، دارایی جنگ و شش نفر از اشخاص با صلاحیت تعیین شده بودند. بر اساس ماده ۹ قانون فوق، وظایف سازمان شکاربانی و نظارت بر صید از محدوده نظارت و اجرای مقررات ناظر بر شکار فراتر رفته و امور تحقیقاتی و مطالعاتی مربوط به حیات وحش کشور تکثیر و پرورش حیوانات وحشی و حفاظت از زیستگاه آن ها و تعیین مناطقی به عنوان پارک وحش و موزه های جانورشناسی را نیز در بر گرفت. در سال ۱۳۵۰ نام سازمان شکاربانی و نظارت بر صید به سازمان حفاظت محیط زیست و نام شورای عالی شکاربانی و نظارت بر صید به شورای عالی حفاظت محیط زیست تبدیل شد و امور زیست محیطی از جمله پیشگیری از اقدام های زیانبار برای تعادل و تناسب محیط زیست نیز به اختیارات قبلی آن افزوده شد. بنابراین براساس این شواهد می توان گفت که در اوایل دهه ۱۳۵۰ ایران برای ایجاد محیط زیست سالم تمایل جدی نشان داد در سال ۱۳۵۳ پس از برپایی کنفرانس جهانی محیط زیست در استکهلم و با تصویب قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست در ۱۰ ماده این سازمان از اختیارات قانونی تازه ای برخوردار شد و از نظر تشکیلاتی نیز تا اندازه ای از ابعاد و کیفیت سازگار با ضرورت های برنامه های رشد و توسعه برخوردار شد. لذا در این سال اولین قانون حفاظت و بهبود محیط زیست توسط مجلس ایران تصویب شد. یک سال بعد مقررات ملی هوا تمیز، به عنوان ضمیمه به این قانون اضافه و تصویب شد در سال ۱۳۶۳، هیات وزیران در خصوص کنترل آلودگی آب نیز آیین نامه ای را در خصوص آب های سطحی رودخانه ها، آب های زیر زمینی، دریاچه ها، دریا سواحل دریای خزر و خلیج فارس گذراند. در بعد از انقلاب مقررات آلودگی هوای مصوب سال های ۱۳۵۳ - ۱۳۵۴ با تغییرات اندکی در سازو کارهای اجرایی و اداره امور کارکنان هم چنان پابرجا بود و توضیح جزئیات منابع مختلف آلاینده هوا و جرمه متخلفان به قوانین موجود اضافه شد (فصلنامه اقتصاد محیط زیست و منابع طبیعی، ۱۳۹۵).

با توجه به مطالب فوق و بررسی های صورت گرفته این پژوهش درصدد بررسی تاثیر مولفه های مدیریت شهری بر محیط زیست شهری می باشد.

-روش تحقیق

با در نظر گرفتن محتوای موضوع روش پژوهش از نوع توصیفی می باشد. همچنین با توجه به هدف اصلی پژوهش، این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی به شمار می آید. از لحاظ شیوه گردآوری داده ها، رویکرد پیمایشی بر پژوهش حاکم است. از منظر هدف و ماهیت نیز چون پژوهش قصد توسعه دانش برای به کارگیری در یک زمینه خاص را دارد، از نوع کاربردی به شمار می آید. مطالعات صورت گرفته یکبار و در بازه ی ۲ ماه ه سال ۱۴۰۲ انجام پذیرفت، بنابراین به لحاظ زمانی پژوهش از نوع مقطعی می باشد. مدل ارائه شده از نحوه و میزان تأثیرات موجود بین متغیرهای پژوهش، مبتنی بر مدل معادلات ساختاری است. جامعه آماری پژوهش حاضر شهرستان رشت می باشد که از شهروندان آنان اطلاعات جمع آوری شد. برای تعیین حجم نمونه از جدول مورگان برای جامعه محدود استفاده شد، که در نتیجه تعداد حداقل نمونه معادل ۳۸۴ شهروندان بود. روش نمونه گیری به صورت تصادفی ساده بود، زیرا امکان دسترسی به افراد مورد نظر در این پژوهش بود.

جدول ۱- مولفه های پرسشنامه

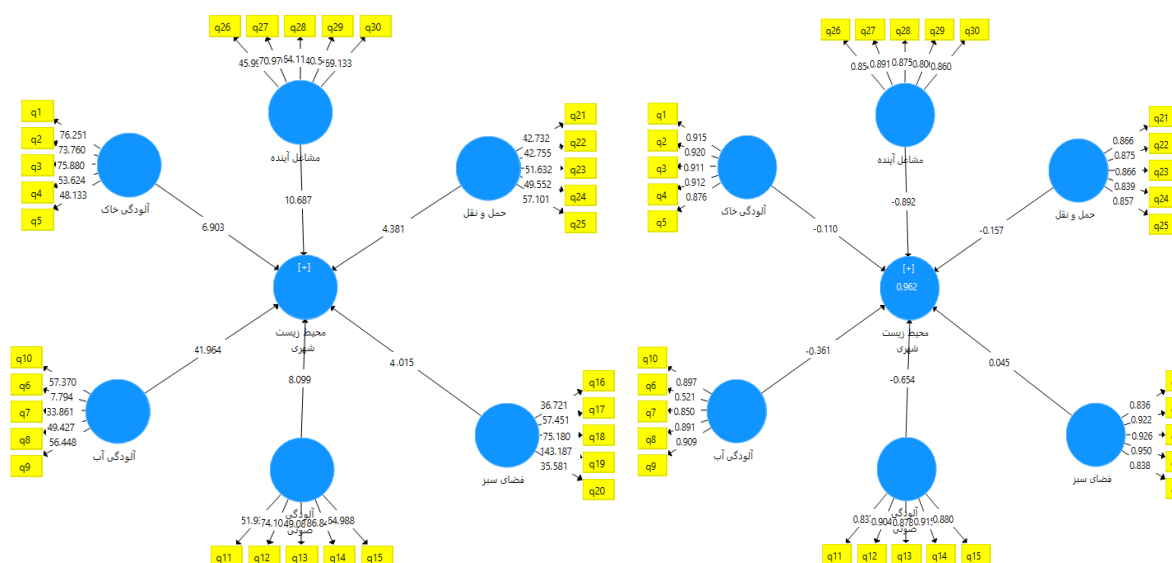
ردیف	مولفه	تعداد سوالات	منبع
۱	آلودگی خاک	۵-۱	صفایی پور آزاد بخت، ۱۳۹۷
۲	آلودگی آب	۱۰-۶	
۳	آلودگی صوتی	۱۵-۱۱	
۴	فضای سبز	۲۰-۱۶	
۵	حمل و نقل	۲۵-۲۱	
۶	مشاغل آینده	۳۰-۲۶	

در این تحقیق برای انجام مطالعات کتابخانه ای از مقالات و مجلات مرتبط با عنوان استفاده شده است و برای مطالعات میدانی از پرسشنامه استفاده گردیده است. در این تحقیق سوالات پرسشنامه متناسب با مبانی نظری و بر مبنای تحقیقات مشابه دیگر و با توجه به جزییات هر کدام از متغیرها تعریف شده و با متخصصان امر، اساتید، در رابطه با سوالات پرسشنامه تبادل نظر و بررسی صورت پذیرفت و پرسشنامه اصلی بعد از مرحله تدوین، توزیع شد. با استفاده از نرم افزار smart PLS 3.3 و ۳۰ نمونه اولیه به محاسبه پایایی از طریق ضریب آلفای کرونباخ پرداخته شد. بعد از تأیید نهایی، پرسشنامه در بین شهروندان توزیع شد. سپس نتایج آن با استفاده از نرم افزار smart PLS 3.3 تجزیه و تحلیل شد. در این تحقیق آزمون ضریب آلفای کرونباخ به کمک نرم افزار smart PLS 3.3 محاسبه شد و آزمون، مقدار ضریب آلفای کرونباخ را بالای ۰/۷ نشان داد، لذا می توان پایایی پرسشنامه مذکور را خوب ارزیابی کرد. از آنجا که به لحاظ هدف، این پژوهش بر آن است که با بررسی دقیق متغیرهای پژوهش به استنباط علی آن ها نائل آید. برای تحلیل داده های به دست آمده از نمونه ها، از آماره های توصیفی شامل فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار استفاده گردیده است. همچنین در بخش آمار استنباطی از روش مدل یابی معادلات ساختاری استفاده شد. این تحلیل ها با استفاده از نرم افزار آماري SPSS²⁶ و Smart PLS 3.3 انجام گرفت.

-یافته ها

تجزیه و تحلیل داده ها به منظور بررسی صحت و سقم فرضیه ها برای هر نوع تحقیق، از اهمیت خاصی برخوردار است. داده های خام با استفاده از فنون آماری مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرند و پس از پردازش به شکل اطلاعات در اختیار استفاده کنندگان قرار می گیرند. برای تجزیه و تحلیل داده ها و اطلاعات، مطابق اهداف ارایه شده، ابتدا میزان و یا مقدار هر متغیر بر اساس داده ها و امتیازات حاصل از پرسشنامه مشخص شد.

با توجه به یافته ها مشاهده شد که با توجه به بررسی های صورت گرفته در گروه مورد بررسی ۷۹/۷ درصد آزمودنی ها (۳۰۶ نفر) مرد و ۲۰/۳ درصد آزمودنی ها (۷۸ نفر) زن بوده اند. در گروه مورد بررسی بیشترین فراوانی گروه سنی مربوط به گروه ۳۰ الی ۴۰ سال با ۴۰/۱ درصد فراوانی (۱۵۴ نفر) می باشد. گروه سنی تا ۳۰ سال با ۲۷/۱ درصد فراوانی (۱۰۴ نفر) و گروه سنی بالای ۴۰ سال با ۳۲/۸ درصد فراوانی (۱۲۶ نفر) را در بین آزمودنی ها داشته اند. در گروه مورد بررسی ۵۷/۶ درصد (۲۱ نفر) دارای مدرک تا کارشناسی و ۴۲/۴ درصد (معادل ۱۶۳ نفر) دارای مدرک کارشناسی ارشد و بالاتر بودند.

نمودار ۱- آماره تی و ضریب مسیر استاندارد

R^2 معیاری است که برای متصل کردن بخش اندازه گیری و بخش ساختاری مدل سازی معادلات ساختاری بکار می رود و نشان از تأثیری دارد که یک متغیر برون زا بر یک متغیر درون زا می گذارد (داوری و همکاران، ۱۳۹۲). همان طور مشاهده می گردد، با توجه به اینکه مقدار R^2 برای متغیر محیط زیست شهری در حدود ۰/۹۶۲ درصد می باشد، این نتیجه بدان معناست که حدود ۹۶ درصد از واریانس مولفه های مدیریت شهری تبیین می گردد. در حال حاضر معتبرترین شاخصی که برای ارزیابی برازش مدل در روش pls استفاده می شود شاخص $SRMR_4$ است که برای برازش کلی مدل استفاده می شود. این شاخص توسط هنسeler و سارستد^۵ (۲۰۱۳) ارائه شده است و باید زیر ۰/۰۸ باشد.

جدول ۱- مقدار $SRMR$

Saturated Model	
SRMR	0.031

همانطور که مشاهده می شود میزان $RMSR$ برابر (۰/۰۳۱) می باشد لذا مدل ما دارای شرایط مطلوب می باشد و از برازش کاملی برخوردار است.

جدول ۲- نتایج تحلیل آزمون فرضیه های پژوهش

فرضیه پژوهش	T-VALUE	ضریب مسیر استاندارد	نتیجه آزمون
← آلودگی خاک محیط زیست شهری	۶/۹۰۳	-۰/۱۱۰	تأیید
← آلودگی آب محیط زیست شهری	۴۱/۹۶۴	-۰/۳۶۱	تأیید

⁴ Standardized root mean square residual

⁵ Henseler, J., Sarstedt, M. (2013). Goodness-of-Fit Indices for Partial Least Squares Path Modeling: Computational statistics, 28, 565-580.

تأیید	-۰/۶۵۴	۸/۰۹۹	محیط زیست شهری	←	آلودگی صوتی
تأیید	۰/۰۴۵	۴/۰۱۵	محیط زیست شهری	←	فضای سبز
تأیید	-۰/۱۵۷	۴/۳۸۱	محیط زیست شهری	←	حمل و نقل
تأیید	-۰/۸۹۲	۱۰/۶۸۷	محیط زیست شهری	←	مشاغل آینده

با توجه به جدول فوق مشاهده می‌شود تمامی فرضیه و روابط فوق تایید می‌شود، لازم به ذکر است اگر ضریبی منفی می‌باشد به این دلیل است، که آن مولفه می‌تواند اثر منفی و مخربی بر محیط زیست شهری داشته باشد.

-بحث و نتیجه گیری

محیط زیست شهری عبارت است محیطی که فرآیند حیات را فرا گرفته و با آن برهم کنش دارد. محیط زیست از طبیعت جوامع انسانی و نیز فضاهایی که با فکر و به دست انسان ساخته شده اند تشکیل یافته است وکل فضای زیستی کره ی زمین یعنی بیوسفر را فرا می گیرد. محیط زیست شهری فرآیند مدیریتی شامل جنبه طبیعی مصنوعی انسان (ساخت و اجتماعی و اقتصادی) است. همچنین می توان گفت محیط زیست شهری، مکان به کارگیری شرایط مناسب تداوم حیات اجتماعی است. نظریه توسعه پایدار شهری، حاصل بحث های طرفداران محیط زیست درباره ی مسائل زیست محیطی به خصوص محیط زیست شهری که به دنبال نظریه (توسعه پایدار برای حمایت از منابع طبیعی ارائه شد) توسعه پایدار شهری نیازمند شناسایی محدودیتهای محیطی برای فعالیتهای انسانی درارتباط با شهرها و تطبیق روش های طراحی دراین محدودیت ها است. در این نظریه موضوع نگهداری منابع برای حال و آینده ازطریق استفاده بهینه از زمین و وارد نکردن ضایعات به منابع تجدیدناپذیر مطرح است پایداری شهری مجموعه ای از وضعیت هایی است که در طول زمان دوام دارد. پیتروال (۱۹۹۳)، توسعه پایدار شهری را به عنوان شکلی از توسعه امروزی، توان توسعه مداوم شهرها و جوامع شهر نسل آینده را تضمین کند تعریف می کند توسعه پایدار شهری ایجاد شهرها را تنها برای لذت بردن شهرنشینان می داند و راه رسیدن به پایداری شهری را در توجه به برنامه ریزی ، شهری منطقه ای و ساماندهی قانون می داند. شهرپایداربه شهری گفته می شودکه به دلیل استفاده اقتصادی ازمنابع، اجتناب از تولید ضایعات باز یافت ضایعات و.... قادر به ادامه حیات خود دراز مدت باشد برنامه ریزان شهر پایدار باید هدفشان برایجاء شهرهایی باورودی کمتر انرژی و مصالح خروجی کم ضایعات و آلودگی کمتر متمرکز کنند. دولت باید از محیط زیست شهری حمایت همه جانبه ای کند.

با توجه به تعاریف ارائه شده از پایداری و محیط زیست شهری مفهوم پایداری محیط زیست شهری به معنی استفاده از منابع، فرآیندها و جنبه های محیط زیست یک شهر، به گونه ای که این محیط و اکوسیستم (شهر) برای نسل آینده قابل استفاده و بهره برداری باشد است. محیط زیست شهری امروزه به عنوان یکی از ارکان اصلی توسعه پایدار شهری مدنظر است از جمله مباحثی است که بیش از پیش مورد توجه مدیران شهری علی الخصوص شهرداری کلانشهرها قرار گرفته است. انواع آلودگی های آب وهوا و صوتی در کنار آسایش و رفاه زندگی شهرنیشینی برای شهروندانش فراهم آورده است از جمله مشکلات زیست محیطی مطرح در حیطه شهر است که جان افراد را تهدید می کند روند رو به گسترش تولید ضایعات شهری که ناشی از

تراکم بالای جمعیت در اغلب شهرهای بزرگ است معضلات بزرگی را به وجود آورده است. مدیریت شهری علاوه بر آنکه مسئول برقراری توزیع عادلانه امکانات شهری است با هدایت تحولات کالبدی شهر، رسالت حفظ محیط زیست و سلامتی زندگی شهری، زیبایی و سیمای شهر، ایجاد فضاهای عمومی جهت برقراری ارتباطات و تعاملات شهروندان و گستره ای از همه ی وجوه زندگی شهری را نیز عهده دار است.

امروزه مدیریت شهری در جهان تحول اساسی یافته است شهرها مدیریت می شوند تا بتوانند رفاه و آسایش ساکنان خود را تأمین کنند. مدیریت شهری دارای تشکیلات وسیعی است و نقش مهمی در موفقیت برنامه ها و طرحهای توسعه شهری و همچنین رفع نیازهای جمعیت، جریان عبور و مرور در شهر، رفاه عمومی، مسکن کاربری زمین، تفریح، فرهنگ، اقتصاد، تأسیسات زیربنایی و امثال آنها برعهده دارد مدیریت شهری باید برای شهر برنامه ریزی کند فعالیتهای شهری را سامان دهد و بر فعالیتهای انجام شده نظارت کند و حتی برای انجام بهینه امور انگیزه ایجاد کند. در پایداری محیط زیست توجه به عوامل شش گانه اشاره شده اهمیت بسیاری دارد و در این میان شهرداری به عنوان یکی از تشکل ها و مدیریت شهری مشاغل آینده و حمل و نقل اهمیت بسیاری دارد. در این میان شهرداری به عنوان یکی از تشکل ها و ارگان های کارآمدتر فرآیند پایداری محیط زیست نقشی تعیین کننده دارد. بر همین اساس در این پژوهش عملکرد شهرداری در مسیر توسعه پایداری محیط زیست ارزیابی شده است. ابتدا میانگین و انحراف معیار تمام شاخص ها به بنابرین می توان نتیجه گرفت که شهرداری توانسته در بهبود چند شاخص ارگان مناسبی برای عملی کردن عوامل پایداری محیط زیست باشد بنابرین مشخص شد که تفاوت زیادی در نیاز مردم و عملکرد شهرداری در راستای پایداری محیط زیست وجود ندارد در کل شهرداری را در لایه های سیاستگذاری تصمیم گیری و برنامه ریزی به صورت رسمی و قانون باقی نگذاشته و شهرداری عمدتاً به عنوان نهادی صرفاً اجرایی در زمینه های عمرانی و خدماتی تلقی شده است و نه نهادی مدنی موثر و مسئول در توسعه پایدار شهری در هم آمیختگی و عدم تفکیک امور مدیریت شهری از امور سیاسی کشوری باعث شده است که وجود این تفکیک به صورت نظری و علمی در جوامع غربی و عدم آن در ایران یکی دیگر از تفاوتهای مدیریت شهری در این جوامع است. به همین دلیل است که مقامات و مسئولان شهری و کشوری در ایران چندان قابل تفکیک نبوده و هنوز هم نیستند که علت این امر را باید در نبود حکومت های محلی مکمل و همکار حکومت مرکزی در ایران جستجو نمود.

در آخر باید اشاره نمود محیط زیست شهری نیازمند مدیریت مناسب است تا به حفظ و بهبود آن کمک شود. طراحی و اجرای برنامه های جامع و هماهنگ برای توسعه شهرها به نحوی که خدمات، زیرساخت ها و منابع بهینه استفاده شوند و در عین حال حفاظت از محیط زیست صورت گیرد. جمع آوری، دفع و بازیافت صحیح پسماندهای شهری به منظور کاهش آلودگی زیست محیطی. ایجاد زیرساخت ها و تسهیلات برای مدیریت پسماندها نیز حائز اهمیت است. بهینه سازی استفاده از منابع آب شهری، حفظ و بهسازی رودخانه ها، دریاچه ها و منابع آب زیرزمینی به منظور پشتیبانی از محیط زیست آبی و تأمین منابع آب شهری. توسعه و پیاده سازی سیستم های حمل و نقل عمومی برای کاهش ترافیک، آلودگی هوا و مصرف سوخت. استفاده از وسایل نقلیه سبک، سبز و پایدار نیز در جهت حفاظت از محیط زیست شهری مؤثر است. حفظ و ترویج فضای سبز شهری، احداث بوستان ها، پارک ها و مناطق طبیعی درون شهری جهت حفظ تنوع بیولوژیکی و ایجاد محیط زندگی سالم برای جمعیت شهری. توجه به جوانب اقتصادی در مدیریت شهری بر محیط زیست، ایجاد مشاغل زیست دوست و پایدار، حمایت از کسب و کارهای سبز و توسعه صنایع نوآور و پاک. این مولفه ها می توانند بر محیط زیست شهری تأثیر قابل توجهی داشته باشند و راهکارهایی برای سازگاری موثر بین توسعه شهری و حفاظت از محیط زیست فراهم کنند. در آخر، در راستای نتایج پژوهش پیشنهاد می شود قوانین کارآمد به روز، هماهنگ با فرهنگ و محیط هر شهر صورت گیرد. قرار دادن جریمه های مالی برای

جرایم محیط زیستی در شهر مطابق با کشورهای توسعه یافته باشد، با توجه به بررسی قوانین شهری در کلانشهرها در حوزه محیط زیست ارائه قوانین در سه حوزه آلودگی آب، آلودگی خاک و آلودگی های صورتی در اولویت قرار دارد و در نهایت نیروهای ماهر در شهرداری بکارگرفته شوند.

-منابع

۱. امین‌زاده گوهرریزی، بهرام و روشن، مینا، ۱۳۹۲، ارائه روش سنجش تطبیقی زیست‌پذیری در محلات شهری با تأکید بر معیارهای برنامه‌ریزی کاربری زمین (نمونه موردی: شهر قزوین)، مجموعه مقالات اولین همایش ملی شهرسازی و معماری در گذر زمان.
۲. بندرآباد، علیرضا، ۱۳۹۰، شهر زیست‌پذیر از مبانی تا معانی، تهران: انتشارات آذرخش.
۳. پری‌خواه زرمهر، ساره، ۱۳۹۳، سنجش رضایتمندی از کیفیت زندگی مبتنی بر اصول زیست‌پذیری شهری نمونه موردی: منطقه ۸ شهرداری شیراز- محله موردستان، مجموعه مقالات کنفرانس بین‌المللی نیارش شهر پایا.
۴. جعفری اسدآبادی، حمزه و عزیزی، اصغر، ۱۳۹۳، زیست‌پذیری و توسعه پایدار ضرورتی برای شهرهای امروزی، مجموعه مقالات کنفرانس ملی معماری و منظر شهری پایدار.
۵. ساسان پور، فرزانه، تولایی، سیمین و جعفری اسدآبادی، حمزه، ۱۳۹۳، قابلیت زیست‌پذیری شهرها در راستای توسعه پایدار شهری (مورد مطالعه: کلانشهر تهران)، نشریه جغرافیا، دوره ۱۲، شماره ۴۲، صص ۱۵۷-۱۲۹.
۶. صفایی پور، مسعود، آزادبخت، مریم، ۱۳۹۷. سنجش عملکرد مدیریت شهری در پایداری محیط زیست (مطالعه موردی: منطقه ۲ شهر اهواز). جغرافیایی سرزمین، ۱۵ (۵۸)، ۱۱۵-۱۲۸.
۷. محمدی، پژمان، زیاری، یوسفعلی، توکلان، علی، ۱۳۹۹. تحلیلی بر اثرگذاری ابعاد مدیریت شهری بر شاخص‌های زیست‌پذیری شهری (مطالعه موردی: شهر شهرکرد). پژوهشهای جغرافیای انسانی، ۵۲ (۳)، ۱۰۵۵-۱۰۶۹.
8. Aminzadeh Goharrezhi, B. and Roshan, R., 2013, Comparative Assessment of Habitability in urban neighborhoods, with emphasis on land use planning criteria (Case study: Qazvin city), Proceedings of the first National Conference on Urbanism and Architecture over time.
9. Badland, H., 2019, Urban Liveability: Emerging Lesson From Australian for exploring the potential for indicators to measure the social determinants of health, Social Science and Medicine, No. 111, PP. 64-73.
10. Bandar Abad, A., 2011, The Living City of the Basis to Meanings, Azarakhsh Publishing House of Tehran.
11. Bonvan, B., 2015, Politics, markets and lifesatis faction: the Political economy of human happiness, American Political science Review.
12. Aminzadeh Goharrezhi, B. and Roshan, R., 2013, Comparative Assessment of Habitability in urban neighborhoods, with emphasis on land use planning criteria (Case study: Qazvin city), Proceedings of the first National Conference on Urbanism and Architecture over time.
13. Badland, H., 2019, Urban Liveability: Emerging Lesson From Australian for exploring the potential for indicators to measure the social determinants of health, Social Science and Medicine, No. 111, PP. 64-73.
14. Bandar Abad, A., 2011, The Living City of the Basis to Meanings, Azarakhsh Publishing House of Tehran.

15. Bonvan, B., 2015, Politics, markets and lifesatis faction: the Political economy of human happiness, American Political science Review.
16. Newton, P., 2018, Liveable and Sustainable?Socio-Tecchnical Challenges for Twenty-First-Cntury Cities, Journal of Urban Technology, Vol. 19, PP. 81-102.
17. Sadeghloo, T. and Sajasy Qidar, H., 2013, Explaining theoretical model of the role of development of green space services, in urban Livability, Proceedings of the first national conference on urban and environmental services.